

9. H. 9.

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 107. ÉVFOLYAMA



las

1972. JÚLIUS XXI. ÉVFOLYAM 7. SZÁM

POLSKI

TARTALOM

<i>Dr. ing. Kasprzyk, S.</i> : A Népi Lengyelország erdői, erdőszete és faipara	289
<i>Mgr. ing. Czuraj, M.</i> : Az állami erdők termőképessége Lengyelországban a befejezett üzemtervi ciklus fűkéreben ...	295
<i>Mgr. ing. Krzysztofik, E.</i> : A lengyel vörösfenyőről	297
<i>Dr. habil. Sierpinski, Z.</i> : Az erdővédelem problémái Lengyelországban	301
<i>Dr. ing. Patalas, Z.</i> : Korszerű technika és racionális termelés-szervezés Lengyelország erdőgazdaságában, különös tekintettel az erdőhasználatra	307
<i>Doc. dr. Kozikowski, K.</i> : A faanyagmozgatás racionalizálása a tudományos munkaszervezési elvek megvilágításában	315
<i>Prof. Czereyski, K.</i> : A vékonymeretű faanyag, valamint a fa-hulladék felhasználásának lehetőségei és módszerei	319
<i>Gál István</i> : Erdész filatélia V.	323
<i>Kurdi István</i> : Nagyjelentőségű újítás a tisztítások gépesítésére	324

Irodalmi szemle

<i>Rafner, F.</i> : Erdészeti útépítés (Dr. Pankotai G.)	327
Környezetvédelmi témabörze (Jérôme R.)	327
Nyárfatermesztés fejlesztése Jugoszláviában (dr. Simon M.)	328
<i>Címkép</i> : A lengyel természetvédelmi intézkedések által a teljes kipusztulástól megmentett európai bölény	
<i>Hállapon</i> : A Bialowiezai Nemzeti Park az európai síkság legnagyobb természetes erdeje (A lengyel felvételek dr. ing. Kasprzyk, S. fotói.)	

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Каширзик, Ш.</i> : Леса, лесоводство и деревообрабатывающая промышленность Польши	289
<i>Цзурай, М.</i> : Плодородие государственных лесов в Польше на основе цикла завершеного производственного плана	295
<i>Крзистофик, Е.</i> : О польской лиственнице	297
<i>Шьерпински, З.</i> : Лесозащитные проблемы в Польше	301
<i>Паталас, З.</i> : Современная техника и организация производства в польском лесоводстве, с особым вниманием на лесопользование	307
<i>Козикошки, К.</i> : Рационализация транспорта лесоматериалов — в свете научных принципов организации труда	315
<i>Цзереушки, К.</i> : Возможности и методы использования маломерной древесины и древесных отходов	319
<i>Гал, И.</i> : Лесная филателия V.	323
<i>Курди, И.</i> : Новаторское предложение для механизации осветлений	324

CONTENTS

<i>Kasprzyk, S.</i> : Forests, silviculture and wood industry in Poland	289
<i>Czuraj, M.</i> : Yield of state forests in Poland — in the light of the complete working plan cycle	295
<i>Krzysztofik, E.</i> : About the Polish larch (<i>Larix decidua</i>)	297
<i>Sierpinski, Z.</i> : Problems of forest protection in Poland	301
<i>Patalas, Z.</i> : Up-to-date technics and rational organization of production for silviculture in Poland — with special regard to wood utilization	307
<i>Kozikowsky, K.</i> : Rationalization of wood-transport on the basis of principles of scientific work organization	315
<i>Czereyski, K.</i> : Possibilities and methods for the utilization of thin-wood and slashings	319
<i>Gál, I.</i> : Forestry philately V.	323
<i>Kurdi, I.</i> : Innovation for the mechanization of clearing works	324

AZ ERDŐ

Az Országos Erdészeti
Egyesület kiadványa

A szerkesztő bizottság levél-
címe: Budapest 23. postafiók 17.
távbeszélő száma:
Budapest 150-624

Szerkesztő: *dr. Keresztesi Béla*

Szerkesztőségi főmunkatárs:
Jérôme René

A szerkesztő bizottság tagjai:

Balázs István, Budapest;
Eeck Antal, Pécs;
dr. Birck Oszkár, Budapest;
Boldizsár Antal, Miskolc;
Botos Géza, Debrecen;
Büttner Gyula, Esztergom;
Dek István, Tamási;
Erdős László, Budapest;
Fila József, Budapest;
Firbás Oszkár, Sopron;
Gáspár Hantos Géza, Keszthely;
Hatler Rudolf, Kaposvár;
dr. Herpay Imre, Sopron;
Iharos Frigyes, Veszprém;
Imreh János, Budapest;
Jáhn Ferenc, Eger;
dr. Járó Zoltán, Budapest;
dr. Káldy József, Sopron;
Kirdy Pál, Budapest;
dr. Madas András, Budapest;
Mészöly Győző, Budapest;
dr. Radó Gábor, Budapest;
dr. Saló Emil, Budapest;
dr. Solyoms Rezső, Budapest;
dr. Speer Norbert, Budapest;
Stádel Károly, Győr;
Tóth István, Budapest;
dr. Tóth Sándor, Budapest;
Varga Ferenc, Sopron;
Vida László, Szeged;
Vörösmarty Zoltán, Tatabánya.

Kiadja a Lapkiadó Vállalat
(Budapest VI., Lenin körút 9—
11.) Felelős kiadó: Sala Sándor.
Kapják az Országos Erdészeti
Egyesület tagjai, előfizethető
még a Posta Központi Hírlap
Iroda (Budapest V., József ná-
dor tér 1.) és a lapterjesztéssel
foglalkozó egyes postahivatalok
útján.

Példányszám: 5780

1972 — 7 17432

Révai Nyomda, Budapest —

F. v.: Póvárnay Jenő

Index: 25208

A szakmai látókör szélesítése érdekében cikksere indult a szocialista államok erdészeti lapjai között. Ebben a számban lengyel szerzőktől közölt tanulmányokat a

LAS POLSKI

szerkesztősége bocsátotta rendelkezésünkre. A lengyel lap ezzel egyidőben magyar szerzők írásait közli.

*Dr. ing. Stanislaw
Kasprzyk*

A NÉPI LENGYELORSZÁG ERDŐI, ERDÉSZETE ÉS FAIPARA

Lengyelország valaha erdőben gazdag ország volt. A nagy, összefüggő erdőségek még a XVIII. sz. végén is területének közel 40%-át borították. A gazdasági fejlődéssel párhuzamosan azonban olyan rohamosan csökkent területük, hogy az első világháború után, az idegen elnyomás alól újjászületett Lengyelország határain belül az erdősültség már csak 23%-os volt. Az erdőterület ilyen gyors és nagymérvű csökkenésének fő okai: a nagymértékű erdőirtások a mezőgazdasági művelés érdekében és a mértéktelen fakitermelések a pillanatnyi pénzügyi helyzet megjavítására. Ezen túlmenően a gyakran helytelen gazdálkodás oda vezetett, hogy az erdők természetes ellenállóképessége legyengült: különböző károsítók léptek fel, kedvezőtlen éghajlati hatások jutottak érvényre és erdei tüzek keletkeztek. Ehhez társult a faanyag pazarló felhasználása, amelyet jellemez, hogy a kitermelt fatömeg alig 60%-ából lett hasznos alapanyag. Ennek oka elsősorban az volt, hogy gyenge volt a fizikai-kémiai fafeldolgozó ipar, amelyet mindössze néhány lejáruló üzem képviselt.

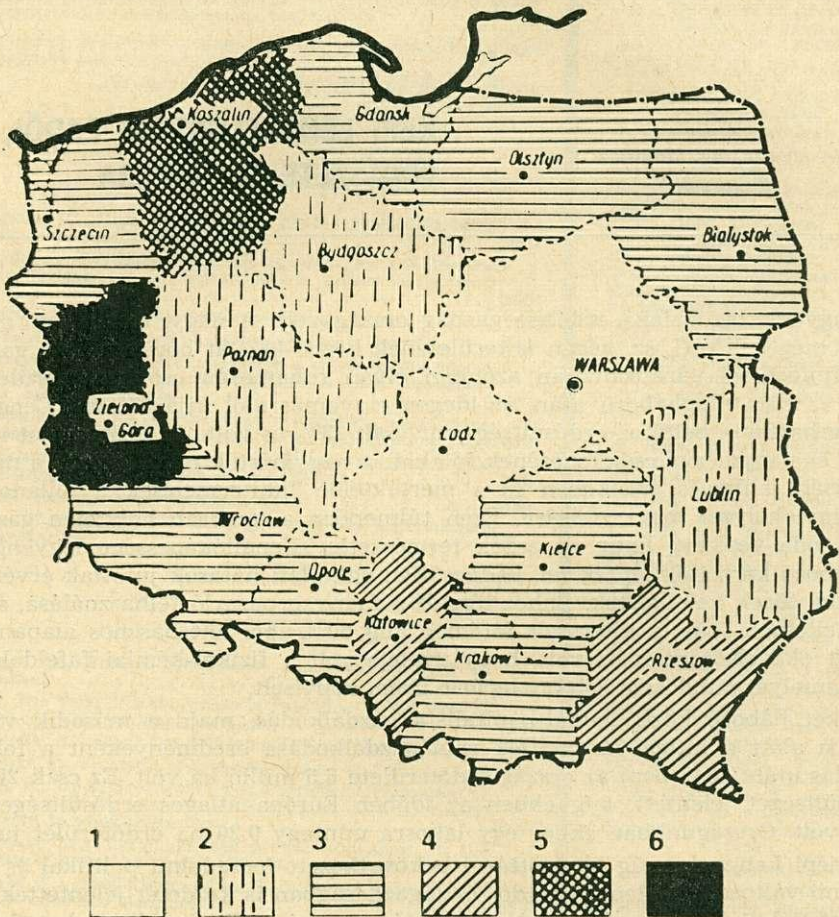
A két háború közti feudál-kapitalista gazdálkodás, majd a második világháború alatt a hitleri megszállók rablógazdálkodása eredményeként a felszabadulás után (1945-ben) az ország erdőterülete 6,5 millió ha volt. Ez csak 20,8% erdősültséget jelentett, míg ebben az időben Európa átlagos erdősültsége kb. 28% volt. Országunkban ekkor egy lakosra mintegy 0,26 ha erdőterület jutott.

A népi Lengyelország létrejöttével bekövetkezett forradalmi politikai és társadalmi változások a lengyel erdő- és fagazdaságban is kezdetét jelentették egy új történelmi korszaknak, amelynek tartós alapjai a törvényalkotásban is dokumentálásra kerültek a földreformról, az erdők és az ipar államosításáról szóló törvényekben. A népi Lengyelországban az erdőgazdaság alapvető feladata

az erdők területének növelése, élőfakészletének gazdagítása, az erdők termőképességének fokozása és az erdők szerepének erősítése lett a természeti-környezeti viszonyok alakításában.

A mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területek intenzív beerdősítése után 1969-ig az ország erdőterülete kb. 1,9 millió hektárral növekedett. Ily módon az erdősültség 26,8%-ra emelkedett s ezzel már megközelítettük az európai átlagot. A népi Lengyelország eddigi eredményei között lehet beszámolni arról az óriási erőfeszítésről, amellyel a folyamatos fakitermelések (évente kb. 70 000 hektár) mellett bepótolta a háborús tarvágások felújítását. Az erdőtelepítések és erdőfelújítások együttes területe az 1945—1969. időszakban 3,5 millió ha-ra rúgott. Így országunk történelmében először nemcsak megállítottuk az erdőterület csökkenését, hanem azt jelentősen meg is növeltük. A lakosság számának megnövekedése következtében az egy lakosra jutó erdőterület továbbra is maradt a korábbi 0,26 ha-os szinten.

Figyelmet érdemelnek az erdőn kívüli fásítások is, amelyek a táj szépségét emelik, kedvező hatást fejtenek ki a környezetre s emellett a jövő faanyagbázi-



Lengyelország erdősültségének megoszlása: 1 = 20% alatt; 2 = 20—25%;
3 = 25—30%; 4 = 30—35%; 5 = 35—40%; 6 = 40% felett

sát is növelik. A lengyel állam fennállásának milleniuma alkalmából társadalmi fásító mozgalom fejlődött ki, s ennek keretében 1969-ig mintegy 120 millió elültetett fával gazdagítottuk országunkat.

Az egyes vajdaságok területének erdőszültsége erősen eltérő. A legkisebb, 18,5 százalékos a Lodz-i, a legnagyobb, 44,4⁰/₀-os a Zielona Góra-i Vajdaságé (1969. évi adatok). Az erdők birtokviszonyát tekintve feloszthatók állami (6,77 millió ha, 85⁰/₀) és nem állami (1,61 millió ha, 15⁰/₀) erdőkre. Az állami erdők csaknem teljes egészükben az Erdészeti és Faipari Minisztérium fennhatósága alatt állnak, csak jelentéktelen (mintegy 230 000 ha) erdőterület tartozik más tárcák felügyelete alá. A nem állami erdők 93⁰/₀-át egyénileg gazdálkodó parasztok apró erdei teszik ki, 7⁰/₀-a pedig termelőségvetkezeti és közbirtokossági erdő.

FA- ÉS EGYÉB TERMÉK ELŐÁLLÍTÁSA

A háború utáni időszakban a lengyel erdők 430 millió m³ fa alapanyagot adtak a népgazdaságnak (1946—1969), amiből az ún. vastagfa mennyisége 360 millió m³. Hozzá kell tenni, hogy a faellátás gondja fő súlyával az állami erdőkre nehezedik, amelyek ebben az időszakban 350 millió m³ vastagfát adtak a különböző felhasználó iparágaknak, mindenekelőtt a fűrészüzemeknek.

A kitermelés fokozódó ütemű, az utóbbi években a táblázat szerinti:

Év	A kitermelt fatömeg	
	összesen nettó vastagfa, millió m ³	1 ha erdőterületre nettó vastagfa, m ³
1960	15,2	2,1
1966	15,6	2,1
1970	16,9	2,6
1971	17,1	2,6
1975-re előrejelzés	17,5	2,7
1980-ra előrejelzés	18,7	2,9

Az erdőművelés hagyományos módszereit részben felváltja az ültetvényszerű gazdálkodás. Ebben nemcsak a nyárfának jut szerep, hanem más gyorsan növényő fafajnak is, a termőhelyi adottságoknak megfelelő szelektált ültetési anyaggal és művelési módszerekkel. Az integrált erdő- és fagazdaság tervezett fejlesztésében az ültetvényszerűen termesztett faanyagot mindenekelőtt a cellulózipar gyorsan növekvő szükségleteinek kielégítésére szánják. Ebből adódik, hogy az e célra legmegfelelőbb fafajokat ültessék, méghozzá az ilyen üzemek gravitációs körzetében. Lucfenyőből mintegy 200—300 ezer ha ültetvényt terveznek. Erőtéljesen folytatódik a cellulóznár ültetvények létrehozása, amiből eddig 14 000 ha valósult meg.

A népi ország sikereihez kell sorolni azt is, hogy megnőtt az erdei melléktermékek értékesítése, amelyet nyers, vagy feldolgozott állapotban exportálunk, vagy a hazai piacra viszünk. Évente átlagosan kb. 25 000 t erdei gyümölcsöt, 5—8 ezer t gombát gyűjtünk be, s felvásárolunk több, mint 3000 t vadhúst. A fontosabb ilyen termékek exportjából 1967-ben 670 millió devizazloty volt a bevétel.

A FAANYAG IPARI FELDOLGOZÁSA

Az állami erdőkben kitermelt vastagfának mintegy 65⁰/₀-át veszi át a faipar, ill. a cellulóz-papíripar. A szénbányászat mintegy 2 millió m³ gömbfát vesz át.

A fa alapanyag legnagyobb részét a fűrészüzemek és a hozzájuk kapcsolódó vertikumok (láda-, parkettaüzem) dolgozzák fel. Ezek évente több mint 7,0 millió m³ fűrészárut termelnek (1969-es adat), amelyet mint félkész terméket



I. A lengyel erdők több mint 60⁰/₀-át elegyetlen erdeifenyvesek alkotják.

több iparág, mindenekelőtt az építőipar, bútoripar, göngyöleggyártás, vagongyártás stb. használ fel.

A faanyagot felhasználó ipar (1969. évi adatok szerint) előállít 439 ezer garnitúra bútort, 45 millió m² furnért, 88,5 millió m³ rétegelt lemezt, 68,6 millió m² farostlemezt, 199 ezer m³ forgácslapot, 402 ezer karton gyufát. A papír- és cellulózipar 1969-ben termelt 464 ezer t cellulózt, 700 ezer t különböző fajtájú író- és nyomópapírt és 186 ezer t kartont.

A faipar és a papíripar termelési eredményeinek elérését az üzemek újjáépítése és korszerűsítése tette lehetővé. Tudnunk kell ui., hogy az ország felszabadulásakor nagyon kedvezőtlen volt a helyzet. Azok a faipari üzemek, amelyeket sikerült a háború pusztításaitól megmenteni, rendszerint korszerűtlenek voltak s hiányos gépparkkal rendelkeztek. Ezért eleinte (1949-ig) minden erőt a termelőkapacitás újjáépítésére fordítottak. Csak 1950-től indult meg a meglévő üzemek korszerűsítése, ill. új üzemek építése. Különösen nagy súlyt fektettek azoknak az iparágaknak a kifejlesztésére, amelyek a hiányzó fűrészárut helyettesítő anyagokat — előbb farostlemezt, majd az ötvenes évek végétől faforgácslapokat — állítanak elő.

Az újonnan épített korszerű farostlemezgyárak 1969-re elérték a 200 ezer t-s, a forgácslapgyárak pedig az évi 150 ezer m³-es évi termelési kapacitást.

A háború utáni időszakban a legtöbb beruházást a papír-, cellulózipar korszerűsítése és új üzemeinek építése igényelte. Kezdetben túlsúlyban volt a meglévő üzemek újjáépítése és korszerűsítése (pl. a Skolvina-i és a Kostizyn-i papírgyárak). Ezt követően fogtak hozzá új üzemek építéséhez. 1959 és 1966 között épült az Osztrolenkai Papír- és Cellulózgyár, 1964-ben megkezdték a legnagyobb ilyen fafeldolgozó üzem, a cellulóz-, papíripari kombinát építését Swiecieben, az építkezést idén teljesen befejezik. Ez a kombinát az eddig kihasználatlan nyersanyagbázis — a Keleti Beszkidek, az ország déli része, ill. a tengermellék — bükkanyagának a feldolgozására épült.

AZ ERDÉSZET ÉS A FAFELDOLGOZÓ IPAR INTEGRÁCIÓJA

A faipar és a cellulóz-papíripar kiépítése és helyes irányú vezetése annak az erdészeti-fagazdasági politikának kifejezett következménye, amely egy tárca keretében integrálja az erdőgazdálkodást és a fát feldolgozó ipart. Ez az integráció 1956-ban következett be, amikor létrejött az Erdészeti és Faipari Minisztérium s célja, hogy a meglévő nyersanyagkészleteket a faiparral szoros összefüggésben ésszerűen hasznosítsa.

Ennek az iránynak helyességét a legjobban bizonyítják azok a változások, amelyek a fafelhasználásnak és a meglévő nyersanyagforrások kihasználásának szerkezetében bekövetkeztek. Így pl. a hulladékok, alacsonyabb értékű választékok, vagy a korábban egyáltalán nem hasznosított faválasztékok (pl. vékonyfa) felhasználásának köszönhetően 1969-ig

a cellulóz-papíriparban 44⁰/₀-kal,
a faforgácslapgyártásban 121⁰/₀-kal,
a farostlemezgyártásban 156⁰/₀-kal nőtt a termelés.

A fatakarékossági intézkedések — a fajlagos fafelhasználás csökkentése, a fahelyettesítő anyagok alkalmazása (az építőiparban pl. előregyártott elemek, műanyagok, farost- és forgácslapok) — lehetővé tették a népgazdaság több ágazatában a termelés növelését anélkül, hogy fokozni kellett volna az erdőben

a vastagfa kitermelését. Ezenfelül egy bizonyos mennyiségű fenyő fűrészárut is ki lehetett gazdálkodni exportra, a külkereskedelmi mérleg javítása érdekében.

TERMÉSZETVÉDELEM

Lengyelország a világ élvonalában áll a természet védelmének szervezése terén. A háború utáni évek eredményeként megszerveztünk 11 nemzeti parkot kb. 95 000 ha összterülettel, létrehoztunk 500 rezervátumot, ezen belül 260 az erdőrezervátum, amelyek tudományos és turisztikai szempontból a legértékesebb faállományokat tartalmazzák, nyilvántartásba vettünk több mint 6000 természeti műemléket, ebből több mint 5000 a műemlék jellegű faegyed, ill. facsoport. Végül országunk nagy szolgálatokat tett a ritka állatfajok restituálása és védelme terén, elsősorban a bölények vonatkozásában, amelyekből ma világviszonylatban is a legtöbb, 300-on felüli darab él Lengyelországban.

AZ ERDÉSZET ÉS A FAIPAR SZERVEZETE

Az erdészeti és faipari ágazatban a gazdaságpolitikát megvalósító legfőbb szerv az Erdészeti és Faipari Minisztérium. Ennek alárendelt szerve az Állami Erdők Főigazgatósága, amely az egész országra kiterjedően irányítja az „Állami Erdők” név alatt a gazdasági szervezetet. Ez a szervezet 17 „Állami Erdők Kerületi Igazgatóságá”-ból áll, amelyek közel 1000 főerdészetet és egyéb adminisztratív-gazdasági egységet foglalnak magukban. A főerdészetek átlagos területe 6—8 ezer ha. Ezek jelentik az alapvető adminisztratív-gazdasági láncszemet. A főerdészetek erdészetekre oszlanak, amelyek átlagos területe 800—1000 ha.

Az Állami Erdők Főigazgatóságán kívül az Erdészeti és Faipari Minisztérium alá tartozik még 7 iparági egyesülés, amelyek közel 200 vállalatot irányítanak.

A tárcához tartozik még: 3 kutatóintézet (Erdészeti Kutató Intézet Varsó, Fatechnológiai Kutató Intézet Poznan, Cellulóz-, Papíripari Kutató Intézet Lodz), 3 tervező iroda, a középfokú szakmai képzés intézményei (erdészeti technikumok), valamint számos egyéb oktatási intézmény.

Az erdészet és a faipar felsőfokú szakoktatását 3 erdőmérnöki kar (Varsóban, Krakkóban és Poznanban) és 2 fatechnológiai kar (Varsóban és Poznanban) reprezentálja, amelyek a Művelődésügyi és Felsőoktatási Minisztérium hatáskörébe tartoznak. Az 1945—1969. években felsőfokú erdészeti tanulmányait befejezte 4500 fő (beleértve a levelező hallgatókat is), felsőfokú fatechnológiai végzettséget szerzett több, mint 2500 fő.

A cellulóz- és papíripari technológia felsőfokú oktatására külön kar nincs, csupán egyes műszaki főiskolákon van erre szakosítás.

Az erdészetben, fa- és papíriparban dolgozók száma meghaladja a 425 ezer főt, ebből 175 000 fő dolgozik az erdészetben. Az erdészeti és faipari dolgozók az Erdészeti és Faipari Dolgozók Szakszervezetében tömörülnek, amelynek jelenleg kb. 270 000 tagja van, a cellulóz- és papíriparban dolgozók pedig a Vegyipari Dolgozók Szakszervezetének tagjai.

Az erdészek és faipari szakemberek tudományos-műszaki szervezetei: az Erdészeti és Faipari Mérnökök és Technikusok Egyesülete több, mint 13 000 taglétszámmal és a Lengyel Erdészeti Társaság kb. 1500 taglétszámmal. A vadászokat egyesítő szervezet a Lengyel Vadászszövetség, taglétszáma meghaladja a 40 000 főt. A természet védelme terén tevékenykedő társadalmi tömegszervezetnek, a Természetvédő Ligának közel 1 millió tagja van.